„Radomer - Kielcer Leben" 24 (364) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" יאהרגאנג VIII-ער פרייז 25 גראשען

ראדאמער-קעלצער לעבן

היינט 8 זייטן.

Radom, dnia 19 Czerwca 1931 r.

ראדאם, פרייטאג, ד' תמוז תרצ"א

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20

Oddział w Kielcach.

אנאנסען - פרייז:

איין מילימעטער שורה:	פארן טעקסט	40	גר.
„	אין	60	„
„	נאכ'ן	25	„

די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאלטען 8 שפאלטען
אין טעקסט 4 „

ROZKŁAD

z jazdy komunikacji AUTOBUSOWO-KOLEJOWEJ

— na — LINJI **Radom-Grójec-Warszawa**
od dnia 15 Czerwca 1931 r.
Z Radomia do Warszawy (przez Grójec)
odchodzą: 6.48, 10.03, 12.20, 15.34 i 18.29.
Do Radomia przychodzą z Warszawy (przez Grójec)
o godz.: 11.28, 14.11, 17.00, 20.19 i 23.25
Cena biletu z Radomia do Warszawy wynosi Zł. 6

— na — LINJI **Warka-GÓRA KALWARJA-Warszawa**
od dnia 14 czerwca 1931 r.
Z Warki do Warszawy (przez Górę Kalwarję)
odchodzą: 6.10, 8.27, 10.14, 12.42, 15.47, i 19.03.
Do Warki przychodzą z Warszawy (przez Górę Kalwarję)
o godz.: 9.55, 11.17, 13.48, 16.43, 18.46 i 21.55.
Cena biletu z Warki do Warszawy wynosi Zł. 2.50.

אכטונג בלאכאזשעס!

אָריגינעל ענגליש צין „Banka" 5 zł. 80 gr. א קלג.
הייך בליי 80 גראשען א קלג.
פערקויפט יעדען קוואנטום פון 25 דקג
A. MARGULES
Radom, Kozieniecka 6.
בעמערקונג: די פרייזען ווערען גאַטירט געגוי לויט דער מעטאַל-בערזע.

בעקאנטמאכונג.

די דירעקציע פון די גימנאזיע פון די יודישע קהלה אין קיעלץ
(מיט רעגירונג'ס - רעכט)
מאַכט דערמיט בעקאַנט אַז די

איינטריטס = עקזאמענס

פאר קאַנדידאַטען אין אלע קלאַסען האָבען זיך שוין אָנגעהויבען און וועלען דויערען ביז דעם 23.6 איינשליסליך.
די קאַנצעלאַריע פון די גימנאַזיע נעמט אָן איינשרייבונגען און ערטיילט אינפאָרמאַציעס טעגליך פון 14—9.

דירעקציע.

בעמערקונג: אין די פאָרבערייטונגס קלאַס A ווערען אָנגענומען קינדער וואָס קאָנען נישט לייענען און שרייבען. אין די 8-טע קלאַס ווערען אָנגענומען נאָר מיט א צייגניש פון נעענדיגטע 7 קלאַסען גימנאַזיע.

ענגליש

איבערזעצונגען פון ענגליש
ענגלישע און פוילישע האנדעלס-קאָרעספאָנדענץ
פערשפקלאסיג — מייסטערהאפט
ראַדאַם, זשעראמסקי (לובלינער) 14, וו. 2
אין די שעהן 9—7 פריה אין אַוועגד.

יעקב!
אתך אנו בצערך הגדול למות
אחיך
בהגשמת רעיוננו תמצאי נחומים
גדוד „רעים" ע"י הסתדרות „השומר הצעיר" ברדום

רחציה!
הננו מביעים בזה את השתתפותינו בצערך
למות עליך
אביך
בעבודת בעד מטרתינו תמצאי נחומים.
קב „שלהבת" ע"י הסת. „השומר הצעיר" ברדום

ס'פעהלט אונז שוין גארנישט, נאר דאגת-מעטש.

מיר זענען שוין בעזאָרגט מיט אלעם גוטען און ס'פעהלט גישט מעהר ווי צו-שפיעלען זיך אין פילקע און האָבען דערפון שפעטער צרות מיט קאָפּברעכעניש.

זאָלען די ספאָרטסמענער נישט האָבען אויף מיר פעראיבעל, וואָס איך דריק זיך דאָ אויס מיט אפיקורסיש לשון אויף זייער פיזישער קולטור. איך בין נישט אזוי ווייט אבגעשטאנען ווי זיי קאָנען מיינען. איך פערשטעה אז די יודישע יוגענד ברויך אין איהר ערציהונג'ס-פראָגראם ארייננעמען די ענטוויקלונג פון קערפערליכער אויסבוי. ספּלעגען, אייסגלייכען און געזונד מאַכען דעם גוף פון יודישען קינד, דאָס איז געווים נישט וועהניגער וויכטיג ווי אַלע אנדערע לערן-געגענשטאנדען. נישט נאָר פאַר'ן קינד, נאָר אפילו פאַר'ן דערוואקסענעם יידישען יונגערמאַן איז נויטיג, אז ער זאָל פיזיש שטארק זיין און נישט מעהר שטאָלצירען מיט זיין בלאסען, בלוטלאָזען אויסזעהן, וואָס פלעגט א מאָהל ביי יודען זיין א סימן פון אויסגעאיידעלקייט און מעהר מיוחס'דיגער אבשטאַמונג. היינט ווייס שוין אפילו אַ קינד, אז דער יודישער רוקען דארף זיין אַ גלייכער, אַ מוטיגער, א שטאָלצער.

איך בין אין דעם נישט קיין גאנצער עם-הארץ. כ'פערשטעה, נישט ערגער חי אנדערע, ווי אַבצושאַצען דעם בעדייט פון גימנאסטיק, פון מאכען פיזישע איבונגען, אָבער טראָץ דעם אַלעם בין איך נאאיוו און ס'איז מיר פונדעסטוועגען נאָך שווער צו פערשטעהן, צו-וואָס די יודישע פיזישע ענטוויקלונג ברויך געמאַכט ווערען מיט אזא פאָמפּע און רעש. ריכטיג ס'איז א כבוד צו דעמאָנסטרירען יודישע גבורה, בכדי צו ווייזען, אז יודען זענען נישט אַנ'איינגעהויקערט און שוואך-צובראָכען פאָלק, אין זין פון פיזישער תּאוקס. כ'קאָן דאָס אויך פערשטעהן.

פערשטעהן אָבער קאָן איך נישט, ווען אָט די פיזישע דעמאָנסטראציע, נעמט-אָן אזעלכע פאָרמען, וועלכע זענען ווייט פונ'ם גייסט פון דער יודישער אהריות. צו ווייזען פיזישע אויסבילדונג אונטער די רעזיקאלישסטע בעדינגונגען פאר זיך און פאָר אנדערע פונ'ם איינענעם שטאַם — דאָס איז שוין א ביסעל צו-פיעל. שפיעלען אַ מעטש איז גאַנץ גוט. ס'איז אינטערעסאנט און גאַנץ מעגליך אויך א ווירקזאַם מיטעל ארויסצוברענגען דעם מאַקסימום פון די קערפערליכע וואוקסאייגענשאפטען. כ'וועל דאָס אַלץ מודה זיין, אָבער צו-וואָס ארייגפאלען אין האזארד? צו וואָס זיך לאָזען בעאייגפלוסען פון אזא אמביציעזער שיכרות?

די ראדאמער געשעהעניש'ען פון היינטיגען שבת דארף דיענען פאר אַ גוטע לעקציע פאר אונזערע יודישע ספאָרט-קלובען, אז אויך פיזישע קולטור האָט איהרע גרעניצען און, אז מיט יודישע גבורה ברויך מען נישט תמיד דעמאָנסטרירען. וויפיעל מאָהל האָט שוין בר-כוכבא און מכבי געלערענט, אַז אַ מעטש איז נישט איינמאָהל עלול צו פערקאָכען אזאַ קאַשע, אַז מיר זאָלען האָבען נאכהער צו זאָגען און צו זינגען. ווייסען מיר דאָך אז דער יוד איז שטענדיג דער שעיר המשתלח און אין אלע פרעניות'ען מאַכט מען איהם פאר דעם שולדיגען, מעג ער זיין ווי אומשולדיג.

אז צוויי נישט-יודישע קלובען וועלען זיך אפילו דורס'ען, וועט עס קיינעם נישט אַנגעהן. מ'וועט נישט העצען, מ'וועט נישט אַגיטירען, מ'וועט נישט נקמה זוכען. אָט שלאָגען זיי זיך און אין א שעה ארום בעט מען זיך איבער און מ'איז ווייטער ברידער. אַנדערש איז מיט אונז. מיר זענען יודען און מיר מוזען זיין פאַרזיכטיגער מעהר פון אַנדערע. אויב יודישע ספאָרט-שפיעלער טרעטען ארויס אויף אַ מעטש ברויכען זיי שטעלען א קאָטעגאָרישע פאָדערונג, אז דאָס שפיעל זאָל געפיהרט ווערען לויט די תקנות פון ספאָרט-רעגולאַטין. אויב דאָס ווערט נישט אויסגעפיהרט האָבען די יודישע שפיעלער מעהר קיין אָרט נישט און זיי ברויכען אַבטרעטען.

אזאַ טאַקטיק האָבען בר-כוכבא, מכבי, יוטשניא און גוויאזדאַ געברויכט אַנווענדען שוין לאַנג אין אזא פאָדערונג ארויסצושטעלען צו דער אויבערשטער לייטונג — צום „פאָדאָקרענג". האָבען זיי אָבער נישט געקענט פועל'ען אז אי די שפיעלער, אי דער ריכטער, און דאָס פובליקום זאָל זיך פערהאַלטען אזוי, אז ס'זאָל מעגליך זיין צו שפיעלען אין א רוהיגע אטמאָספערע, האָבען זיי שוין לאַנג געברויכט רעזיגנירען. אויב דער „פאָדאָקרענג" האָט נישט קיין מאַכט דערצו און איז נישט מסוגל דאָס דורכצוזעצען טאָרען נישט די יודישע שפיעלער נעמען אויף זיך אזאַ אחריות אויף די אַלע פאָלגען, וואָס ס'קאָנען דערנאָך ארויסקומען. די פוילישע קלובען ווילען שפיעלען — ביטע זעהר. אָבער זאָלען זיי געבען אַ געהעריגע גאַראַנטיע, אז אַלץ וועט דורך בשלום. סתם אַזוי זיך לאָזען אויפ'ן פעלד און, אז ס'זאָלען דערנאָך ארויסשפרונגען אזעלכע קאָנסעקווענצען ווי דער היינטיגער שבת, איז כדאי, אז דער גאַנצער מעטש זאָל בטיל ווערען. זאָלען מעטשעווען די, וואָס די פילקע, דער שטעקען און דאָס מעסער איז ביי זיי איין פערוויילונג. מיר, יודען קאָנען זיך אויף אזא „לוקסוס" נישט פערגינען און דעריבער האָבען מיר קיין אָרט נישט דאָרט, וואו ס'הערשט הפקרות און ס'שמעקט מיט סכנת נפשות. ס'איז זיכער נישט כדאי, אז צוליב א מעטש צווישען בר כוכבא מיט ר. ק. ס. זאָלען יודען האָבען טוידט-שרעק אפילו איין שעה, א פשיטא שוין, אז יודען זאָלען צוליב דעם געשלאָגען און פערווינדעט ווערען. ווייל וואָס פאר אַנ'אהנונג האָט דער יוד פון ושאביעגאָס, צי פון סקאַרישעווסקא גאַס, צי פון וואָהל א. אנד. וואָט הייסט 2:0, אָדער 3:0. פרעגט די דאָזיגע יודען בחרם, וואָס הייסט אזעלכעס „גאָל", אפשר יעצט, ווען מ'האָט געמאַכט „גאָלען" אויף זייערע פלייצעס, וועלען זיי אפשר עס בעגרייפען...

די יודישע ספאָרט-קלובען אין ראַדאָם, אויב זיי ווילען ווייטער שפּילען מוזען זיי אונבעדינגט האָבען די פולשטענדיגע פערזיכערונג, אז די קלענסטע אוואַנטורע וועט נישט אויסברעכען, אַנדערש דארפען זיי האָבען געלערענט פון היינטיגען שבת, נעמען זיי אויף זיך צו-פיל ריזיקע. און אויף אזעלכעס וועט די יודישע בעפעלקערונג קיינמאָהל נישט געבען איהר הסכמה, ווייל מיר זענען נאָך נישט מיט אלעם בעזאָרגט, אז ס'זאָל אונז נישט מעהר פעהלען ווי דאגת-מעטש.

ב. צווייג.

טאג-בוך
פון א ראדאמער זעלבסטמערדער

דער צאָרן אין מיר הויבט-אויף מיין האַנד. און פערקנוילט זי צונויף אין א שטאַרקע איינגעשטייפטע פויסט. אָט, · אָט הער איך שוין דעם זעץ און איך שטעל מיר שוין פאָר א בילד, ווי עס פליהען שטיקלעך שויבען און אין רעסטאָראַן ענטשטעהט א גרויסער טומעל און אלץ לויפט מיר נאָך און נעמט מיך נאָכיאָגען. אָבער דאָס איז נישט געווען קיין פאָרשטעלונג. ס האָט אפשר געדויערט א רגע און אפשר נאָך ווינציגער און איך האָב דערהערט א טראַסק אין דער שויב און באלד דערנאָך א געבראָזגעריי פון פאַלענדיגע שטיקלעך גלאָז, אז איך האָב זיך אליין איבערגעשראָקען און פאר שרעק גענימען לויפען ווי א פייל אויסען בויגען. איבער'ן גאנצען וועג לויפענדיג האָב איך נישט געפיהלט, אז דאָס איז מיין ארבייט און, אז איך האָב די שויב אויסגעזעצט. איך האָב נאָך אַלץ געהאַלטען צונויפגעדריקט די פויסט, אָבער אליין נישט געגלויבט, אז מיט אָט דער פויסט האָב איך די

ערשטע זיצונג פון ניי=געוועהלטען קהלה=ראט.

פאראכטאָגען פרייטאג איז אין לאָקאַל פון דער יודישער גמינע פאָרגעקומען די ערשטע זיצונג פון נייעם קהלה=ראט.

די זיצונג עפענט דער וו. פרעזעס פון דער בין-יעצטיגער פערוואַלטונג ה׳ האָכמאַן, וועלכער בעגריסט אין א קורצע רעדע דעם נייעם געוועהלטען ראט און דעם דעלעגאט פון סטאַראָסטא, ה׳ בעקער, און ער רופט די אנוועזענדע צו א פרוכטבארער ארבייט לטובת דער יודישער געזעלשאַפט אין ראדאָם. מ׳טרעט דאן צו צום טאָגאָרדנונג, וועלכער ענטהאלט פאָלגענדע פונקטען:

די קאָנסטיטואירונג פון נייעם ראט; אויסזוועהלען א קאָמיסיע פון 5 פערזאָהן און אזא צאָהל פערטרעטער מיט׳ן צוועק צו קלויבען א נייע פערוואלטונג און פרייע פארשלאָגען.

ס׳נעמט דאַן א וואָרט דער פועל-ציוניסטישער פרנס ה׳ גבריאל ווייסמאַן וועלכער קריטיקירט דאָס בעשטימען דעם טערמין פון דער זיצונג אין א געוועהנליכען טאָג, ווען יעדער איז על פי רוב בעשעפטיגט ביי זיין ארבייט. ער איז אויך דאגעגען, וואָס מ׳האָט ארויסגערופען פאָליציי אויף דער זיצונג. ה׳ ווייסמאן ערקלערט, אז די קהלה דארף זיין נישט קיין פאָלקס-פיינדליכע, ווי זי איז ביז איצט געווען, נאָר פערקעהרט,: זי דארף ווערען א נוצליכע און פאָזיטיוו-שעפערישע אינסטיטוציע. ער פערשטעהט נישט פאר וועמען מ׳האָט דאָ מורא.

די וועהלער, זאָגט ער, האָבען דאָך אליין געוועהלט זייערע פאָרשטעהער. דארף דעריבער געגעבען ווערען זיי די מעגליכקייט אנוועזענד צו זיין אויף די זיצונגען, כדי צו קענען אָבסערווירען די קהלה-ארבייט און זאָלען זיי די ברייטע מאסען זעהן ווי מען בעהאַנדעלט זייערע אינטערעסען און זאָלען זיי וויסען ווער ס׳זענען זייערע פריינד און ווער זייערע פיינד.

כדי צוגעבען א ענטפער דעם ה׳ ווייסמאַן, נעמט א וואָרט ה׳ האָכמאַן וועלכער ערקלערט, אז צוליב דעם ענגען גמינע-לאָקאָל, ווי אויך מחמת דער פאָראויסגעזעהענער מעגליכער אויפרודערונג האָט די סטאראָסטוואָ דעלעגירט צוויי פאָסטערונקעס. וואָס אַנבעלאנגט דעם טערמין פון דער ראט=זיצונג, איז דאָס בעשטימט געוואָרען לויט דעם וואהל-קאלענדאר.

נאָכדעם טרעט מען צו צו די וואַהלען פון א פרעזעס און א וויצע. ס׳ווערט דורכגעפיהרט א געהיימע אָבשטימונג. אין רעזולטאט פון וועלכער ס׳ווערט מיט 16 שטימען אויסגעוועהלט אַלס ראט-פאָרזיצענדער דער פרנס מאָטעל אייזמאן. מיט די זעלבע צאָהל שטימען ווערט געוועהלט אלס וויצע=פרעזעס פון ראט דער פרנס משה ראָטענבערג. אין ביידע אָבשטימונגען זענען געווען צוויי שטימען געגען.

אין דער קאָמיסיע אויסצוועהלען א נייע פערוואַלטונג, זענען אריין פאָלגענדע ה״ה: ה. א. גאָלדבלום, ירחמיאל גוטמאַן, אליעזר פינקעלשטיין, דוד סטודניע, שמואל איידעלבוים. זייערע פערטרעטער זענען: מ. זיירמאן, חיים ניימאן, יעקב דיאַמענט, גבריאל ווייסמאַן און שלמה פישמאַן.

פון פרנס חיים ניימאַן פליסט-איין א פאָרשלאג וועגען לייגען דעקלאַראַציעס פון די בעזונדערע גרופירונגען. די ה״ה האָכמאַן, ראָזענבוים זענען געגען ביילעגען א וועלכער ס׳איז דעקלאראציע מיט׳ן מאָטיוו, וואָס זיי זענען יעצט נישט אויפ׳ן אָרט.

מצד די פרנסים סטודניע, ווייסמאן, דיאמענט, ניימאן, פינקעלשטיין, מתית קאָפער, ד״ר פאסטמאן און יחזקאל זיסקינד ווערט אריינגעטראָגען א פאָרשלאג, אַז די קהלה זאָל צוריקציהען דעם בודזשעט, וואָס איז בעשטעטיגט געוואָרען דורכ׳ן פריהערדיגען ראט און פערוואַלטונג מיט׳ן צוועק איהם ווי געהעריג צו בעטראכטען און אויף דאָס ניי איהם צו בעארבייטען, בכדי צו צו-פאסען דעם בודזשעט צו דער יעצטיגער קריטישער לאַגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאָם.

אין דעם ענין נעמט ווידער א וואָרט ה׳ האָכמאַן, ער ווייזט אָן, אז דער בודזשעט געפינט זיך דאָ אויפ׳ן אָרט און בעט וואָס שנעלער צו בעטראכטען און בעשטעטיגען איהם, מחמת די גמינע געפינט זיך אין א קריטישע פינאנסיעלע לאַגע.

די פרנסים דוד סטורניע און גבריאל ווייסמאַן (פ. צ.) טראגען אריין א פאָרשלאַג, אז דער ראַט זאָל בעשטימען רעגולער צוויי זיצונגען א חודש און די זיצונגען זאָלען פאָרקומען אין די אָווענד-שעה׳ען, ווען מ׳איז פריי פון בעשעפטיגונג. די זעלבע פרנסים מאַכען אויך א פאָרשלאַג, אז דער ראט זאָל אויסדריקען א שארפען פראָטעסט געגען פאַראגראַף 20 פון וואהל-רעגולאמין, וועלכער גיט די מעגליכקייט די וואהל-קאָמיסיע פעסטצושטעלען דאָס כשרות פון די וועהלער און וועלכער קאָן דורך איהר אויסגענוצט ווערען צו שיקאַנירען א בעדייטענדע צאָהל וואהל-בערעכטיגטע, ווי אויך געגען דעם, וואָס יונגעלייט פון 21 יאָהר זענען בערויבט פון וואהל-רעכט און דאָס זעלבע פרויען, וואָס האָבען אינגאנצען נישט קיין שטים רעכט צו דער יודישער קהלה, בעת צו אַלע מלוכה׳שע און קאָמונאלע אינסטיטוציעס האָבען זיי אקטיווע און פאַסיווע

שויב אויסגעזעצט. מיר האָט זיך געדאָכטען, אז עמיצער אנדערש האָט דאָס געטוהן און, אז אָט דער שטארקער זעץ אין שויב, איז אויך געווען פאר מיר אומגעריכט אזוי, אז איך אליין האָב זיך גוט דערשראָקען. אָבער לויפענדיג א פערפאַספּעטער אין איין אָטהעם האָב איך דערפיהלט ווי עס שטעכט מיך אין א פינגער. איך האָב געעפענט די פויסט און דערזעהענדיג דאָרט א שטיק גלאָז שטעקען אין האַנד האָב איך ערשט זיך אבינד איבערצייגט, אז די שויב האָב איך דאָס אויסגעהאַקט. בין איך נאָך מעהר דערשראָקען געוואָרען און גענומען לויפען ווי א האָז איבער אַלע הינטער גאַסען.

וואו איך בין דעמאָלסט געלאָפען און ווי לאַנג דאָס לויפען האָט אזוי געדויערט — ווייס איך נישט. איך ווייס נאָר איין זאך. ס׳איז שוין געווען שפעט ביינאַכט און איך האָב זיך דערזעהן פלוצלינג שטעהן ביים טויער פון דעם הויז, וואו איך האָב געוואוינט. דאָס טויער איז שוין געווען פערמאַכט און קיין פאָר גראָשען פאר׳ן סטרוזש האָב איך נישט געהאַט. בין איך דעריבער געבליבען ווארטען ביז עמיצער פון די שכנים וועט אָנקומען און ווען אויף זיין קלינג וועט דער סטרוזש עפענען, וועל איך זיך אויך אריינשאַרען. שטעה איך אזוי אפשר א האַלבע שעה, קלאַפּ פאָר שרעק א צאָהן אָן צאָהן. פלוצלינג לויפט-אָן א אויטאָ, שטעלט זיך אָן ביים הויז און עס געהען ארויס עטליכע יונגע מענער אין פרויען, וואָס האַלטען אונטער א עלטערען מענש, ביי וועמען דער קאָפּ איז באַנדאַזשירט ארום און ארום. איך האָב דאָס פנים פון מענש נישט געקענט זעהן. אָבער לויט זיין קול האָב איך דערקענט, אז דאָס איז דער ווירט פון הויז. ער האָט געקרעכצט און געזאָגט צו די וואָס האָבען איהם בעגלייט:

— ניין. דאָס איז נישט געווען קיין משוגענער. דער וואָס האָט די שויב אויפגעזעצט איז געווען א באנדיט, ער האָט געוואָלט ארויסרופען א טומעל מיט׳ן צוועק צו רויבען דאָס צירונג און די ביזשוטעריע פון די דאמען. —

איך האָב געביסען די ליפען און גלייך מיט זיי אריין אין הויז. ווען כ׳בין אריינגעקומען צו מיר אין קעלער האָב איך געטראָפען פרעמדע מענשען פרויען, וועלכע האָבען פערטרויליך און זעהר דיסקרעט געשמועסט מיט מיין פרוי.

איינע פון די פרויען, אביסעל שוין א עלטערע איז געווען די ווירטין פון הויז, וואָס אלע האָבען איהר גערופען די גוטע רבקה׳לע, ווען איך האָב די דאָזיגע גוטע רבקה׳לע דערזעהן, האָט מיר א זעץ געטוהן אין האַרץ. דאָס איז געווען א איבערראשענדע נייעס.

וואהל-רעכט.

דער דאזיגער פארשלאג ווערט אינטערגעשטיצט דורך די פרנסים: איידעלבוים, ראזענבוים, ראטענבערג, דיאמענט, ד"ר פאסטמאן און פינקעלשטיין,

פרנס מדדכי דען לייגט דאן פאר, אז היות ווי דער טאג-ארדנונג איז שוין אויסגעשעפט זאל מען די זיצונג שליסען. דער פארשלאג ווערט מיט א מעהרהייט שטימען אנגענומען און מיט דעם ווערט די ערשטע זיצונג פערענדיגט.

וואס איז געשעהן אין ראדאם?

פאריגען שבת אין אוונד, האט די היגע יודישע בעפעלקערונג איבערגעלעבט גרויס שרעק. אין שטאדטישען גארטען, וואו עס האבען שפאצירט א סך יודען, פרויען און קינדער, האבען אין אוונד ווען עס איז געווארען טונקעל, זיך פלוצלינג בעוויזען א מאסע פוילישע שול-יוגענד אין בעגלייטונג פון א גרויסען המון. זיי זענען געווען בעוואפענט מיט גרויסע שטעקענס און עס האט נישט געדויערט לאנג, ווי אין גארטען איז אויסגעבראכען א שטארקע מהומה. עס האבען זיך דערהערט קולות און הילפס-רופען. אויף די יודישע שפאצירענדע איז ארגאניזירט געווארען

די באיובקע פון דער פוילישער יוגענד האט געארבייט מעשים, און איז בעפאלען אלט און יונג.

די פאניק איז געווען אנ'אונבעשרייבליכע. צעהנדליגער רוהיגע יודישע דורכגעהער זענען מורא'דיג צושלאגען געווארען. עס איז געווארען א ווילדע מהומה. יעדער וואס האט געקאנט, איז געלאפען זיך בעהאלטען אין די פויערען. די קולות און די געוואלד-געשרייען האבען געהילכט אין דער לופטען. פון גארטען איז דער המון אריבער אין די גאסען זגאדנא, דלוגא, קילינסקיעגא, שעראקא, סקארישעווסקא, וויסאקא, נאוואגראדסקא. אויך דארט האבען זיך אבגעשפיעלט די זעלבע סצענעס וואס אין גארטען. מ'האט דארט נאכגעיאגט די אנטלויפענדע יודען און אין איין וועגס אויף אלע דערפאהנטע גאסען אויסגעהאקט שויבען אין די יודישע וואוינונגען.

די עקסצעסען האבען אנגעהאלטען ביז דער אינטענסיווער אינטערווענץ פון דער פאליציי, און אין שטאדט איז געווארען רוהיג.

בלויז דער שאדען פון די אויסגעהאקטע שויבען ווערט געשאצט בערך אויף צוויי טויזענד זלאטים. די כוליגאנעס זענען אריין אין אזא ברען, אז על פי טעות האבען זיי אויסגעזעצט שויבען אויך ביי קריסטליכע איינוואוינער.

דעם גאנצען שבת-צו-נאכטס האט די היגע יודישע בעפעלקערונג איבערגעלעבט גרויס שרעק. ווען נישט דער ענערגישער ארויסטריט מצד דער פאליציי, וואס האט נאך א לענגערע אונטערדיקונגס-אקציע ליקווידירט די עקסצעסען וואלטען די רעזולטאטען געגען נאך פאטאלער.

די סיבה, וואס האט ארויסגערופען די טרויעריגע געשעהענישען איז פאלגענדע:

מיט 8 טעג פריהער — א שבת, האבען אויף דעם פלאץ פון 72 טען פולק געשפיעלט א מעטש צוויי ספארט-קלובען: „בר-כוכבא" און דער פוילישער קלוב „ר. ק. ס.". בעת'ן מעטש זענען אויסבראכען שארפע סכסוכים צווישען ביידע דרושינעס צוליב דעם, וואס „בר-כוכבא" האט נישט געוואלט אנערקענען די צוויי גאלען פון „ר. ק. ס." דערפאר, וואס זיי זענען נישט געמאכט געווארען לויט די פארשריפטען פון ספארט, (דהיינו ר. ק. ס. — האט „בר כוכבא" גטטענה'ט, האט ביי די צוויי גאלען זיך ארויסגעהאלפען מיט די הענד). דאס יודישע פובליקום אויפ'ן מעטש האט פערשטעהט זיך מיטגעהאלפען פראטעסטירען געגען דער טענדעציעזער האנדלונג פון „ריכטער" און אין דער רעזולטאט פון די פערשארפטע חלוקי דעות האט „בר-כוכבא" פערלאזט דאס פעלד.

עס איז דאן אויפ'ן פלאץ גופא שוין אויסגעבראכען א געשלעג צווישען די אנהענגער פון ביידע צדדים. היות אבער, דאס מיליטער האט דעם עולם ארויסגעיאגט פון פלאץ, נישט דערלאזענדיג דארט צו קיין צוזאמענשטויס, האבען זיך די געשלעגערייען איבערגע'חזרט אויף דער גאס. די אנהענגער פון ביידע קלובען האבען זיך בלוטיק אפגערעכענט. און געענדיגט האט עס זיך דערמיט, וואס צוויי פוילישע שילער פון 7-טען קלאס גימנאזיע זענען געפעהרליך צושמאכען געווארען. עטליכע יודישע יונגעלייט זענען אין זעלבען מצב אבגעפיהרט געווארען אהיים.

די יודישע יונגעלייט זענען פריהער געשמאכען געווארען און פאר זיי האבען זיך אנגענומען זייערע קאלעגען.

די צוויי פוילישע שילער האט מען אבגעפיהרט אין שפיטאל אין אנ'ערנסטען צושטאנד. ביי דער פוילישער שול-יוגענד האט זיך דעריבער צופלאקערט דער בעגעהר פון נקמה און זיי האבען די עקסצעסען ארגאניזירט פלאנמעסיג אין פערלויף פון דער וואך און בכוונה עס אויסגעפיהרט אין א שבת'דיגען טאג, ווען די יודישע בעפעלקערונג שפאצירט על-פי-רוב אין גאס און געמאכט אנ'אנפאל אויף אונשולדיגע מענשען.

מ'האט ארויסגעלאזט א קלאנג, אז איינער פון די צוויי פערוואונדעטע חברים זייערע איז שוין געשטארבען אין שפיטאל און אזוי ארום געווירקט העצעריש אויף דער פוילישער בעפעלקערונג.

אויף ווי ווייט די „באיובקע" איז געווען ארגאניזירט, קאן ווייזען דער פאקט, וואס אריינקומענדיג אין גארטען האבען די אנפאלער געגעבען א צייכען דורך אלארם-פייפעריי און אין איין און דער זעלבער מיגוט איז אין אלע אלעען פון גארטען געווארען א וויסטע מהומה און א געקלאפעריי מיט שטעקענס און דרענגער.

די אנפאלער האבען זיך אבער נישט בעגנוגענט בלויז מיט דעם אליין, נאר זיי האבען געדראהט מיט אנ'אנפאל אויף צומארגענס זונטאג, אין חגא-טאג, ווען עס קומען אן מאסען פויערים פון די ארומיגע דערפער.

דער רעזולטאט פון די טרויריגע געשעהענישען איז א גרעסערע צאהל יודישע געליטענע וואס האבען בעקומען לייכטע און שווערע ווינדען.

אין משך פון זונטאג'דיגען טאג זענען פארגעקומען אין פערשידענע שטאדט-טיילען קליינע פארפאלען. די פאליצייאישע אויפזיכט איז בעדייטענד פערשטארקט געווארען.

מאנטאג זענען פארגעקומען צוויי צוזאמענשטויסען אויף דער זאמלינע און אין גארטען, וואו ס'איז צעשלאגען געווארען א פרעמדער יונגערמאן, וועמענס נאמען ס'איז נישט געלונגען פעסטצושטעלן. אויף סקארשעווסקי (סלאוואצקי) גאס זענען אין זעלבען אוונד אויסגעהאקט געווארען די שויבען ביי די דארטיגע איינוואהנער בערקאוויטש און רובינשטיין. צו דער אייזען-פאבריק פון ה' רובינשטיין האט זיך דאמאלסט דערנעהנטערט א גרעסערע מחנה אנפאלער מיט שטעקענס און אייזענס, וועלענדיג אריינדרינגען אין פאבריק. די אייגענטימער, די ברידער רובינשטיין זעהענדיג, אז די לאגע איז ערנסט, האט איינער פון זיי אויסגעשאסען פון א רעוואלווער אין די לופטען, פאר וואס דער המון האט זיך דערשראקען און אבגעטרעטען.

א גאנצען מאנטאג'דיגען אוונד האט די פאליציי נישט דערלאזט צונויפגרופירען זיך אין גאס און די טויערען זענען פריהער ווי שטענדיג געשלאסען געווארען, אזוי אז נאך 10 אזייגער האט מען בעמערקט וועהניג שפאצירענדע. אין יעדען ראג גאס איז געשטאנען א פערשטארקטער פאליצייאישער פאטרול און אויסער דעם זענען ארומגעפאהרען איבער די גאסען אויטאס מיט פאליציי. אלע פערדעכטיגע זענען פערהאלטען און אבגעפיהרט געווארען אין קאמיסאריאט.

אויסערגעוועהנליכע זיצונג פון קהלה-ראט.

אין צוזאמענהאנג מיט די טרויריגע געשעהענישען אין שבת'דיגען אוונד איז אויף זונטאג 5 א זייגער נ. מ. דורך דער איניציאטיוו פון דער פועל-ציוניסטישער פראקציע גערופען געווארען א עקסטרא אויסערגעוועהנליכע זיצונג פון אלע מיטגלידער פון קהלה-ראט.

די זיצונג איז פארגעקומען אין גמינע און צוגעצויגען א גרויסען עולם, אזוי אז פיעל מענשען האבען צוליב דער גרויסער ענגשאפט נישט געקענט אריין און געבליבען שטעהן אויפ'ן גאס.

אויספיהרליך וועגען די טרויריגע געשעהענישען האט רעפערירט דער פועל-ציוניסטישער פרנס גבריאל וויסמאן, וועלכער בעדויערט וואס אין אזא וויכטיגען מאמענט האבען עטליכע פרנסים נישט געפונען פאר נויטיג צוקומען אויף דער זיצונג. ה' וויסמאן שילדערט דעם גאנצען פערלויף פון די שבת'דיגע געשעהענישען, וואס זענען ארגאנזירט געווארען דורך א באנדע כוליגאנעט אין עטליכע פונקטען פון שטאדט-גארטען און אויף א טייל גאסען. ער קומט צום אויספיהר, אז די יודישע קהלה איז מחויב דע-

רויף ווי געהעריג צו רעאגירען. עס ענטוויקעלט זיך א דעבאטע, אין וועלכער ס'נעמען אנטייל כמעט אלע אנוועזענדע פרנסים. דערביי אין געקומען צו א שארפער באלעביק צווישען די ה"ה וויימאן, ראטענבערג און האכמאן צוליב א נישט פאסענדער אויסדריק, וואס איז געפאלען אויפ'ן אדרעס פון דער יוגענד און גאלעריע. צום סוף ווערט אנגענומען א רעזאלוציע אין פאלגענדען נוסח:

„די אויסערגעוועהנליכע זיצונג פון קהלה-ראט צונויפגערופען דורך די איניציאטיוו פון די פויעליציון-פראקציע דעם 14.6 שטעלט פעסט: 1) · די טרויריגע געשעהענישן, וועלכע זענען פארגעקומען שבת דעם 13-טן יוני 1931 זענען ארגאניזירט געווארען דורך א רייה אומפעראנטווארטליכע פינסטערע עלעמענטען, צווישען וועלכע ס'אין געווען א בעוויסענדע צאהל שול-יוגענד.

2) ס'זענען מורא'דיג צושלאגען געוויארען א גרויסע צאהל פרידליכע שפאצירענדע יודישע מענער און פרויען און אין פערשידענע שטאדט-טיילען זענען אויסגעהאקט געווארען שויבען אין וואוינונגען און געשעפטען. דערביי זענען פערלוירן געווארען ביי די געליטענע היטען, פרויען-קראגענס, שטעקנס, בייטלען און ביי א טייל אויך צעשעדיגט די מלבושים.

3) דער קהלה-ראט אויסדריקענדיג זיין בעדויערונג צוליב די געשעהענישען — ווענדעט זיך צו די געהעריגע מאכט-ארגאנען אונטערנעמען בעצייטענס די געהעריגע מיטלען און נישט דערלאזען, אז אזעלכע ארויסטרעטונגען זאלען פארגעקומען אויף להבא.

4) ווענדען זיך צו דער מאכט דורצופירען א גרינדליכע אויספארשונג און צו ציהען די שולדיגע צום פעראנטווארטליכקייט און זיי ווי געהעריג בעשטראפען.

5) דער קהלה-ראט שטעלט צונויף א גענויע רשימה פון אלע געליטענע און ווענדעט זיך צו דער געהעריגער מאכט-ארגאנען וועגען א ענטשעדיגונג".

דעלעגאציע פון די קהלה ביים סטאראסטא.

דינסטאג איז געגאנגען א דעלעגאציע פון דער קהלה צום סטאראסטא. זי איז בעשטאנען פון די ה"ה: מאטעל אייזמאן, משה ראטענבערג, גבריאל וויסמאן, בנימין האכמאן, אשכנזער און רעד. הערץ.

דער סטאראסטא ה' מאטשקאווסקי אין דעם טאג נישט געווען אין ראדאם און די דעלעגאציע איז אויפגענומען געווארען דורכ'ן וויצע-סטארסטא ד"ר שיצער, וועלכער האט זעהר אויפמערקזאם אויסגעהערט די אויפקלערונגען פון דער דעלעגאציע, אין שייכות מיט די געשאפענע אונרוהיגע לאגע. ד"ר שיצער האט אין זיין געשפרעך ארויסגעוויזען פיעל פערשטענדניש און א שטארקען ווילען איינצושטעלען רוה און ארדנונג אין שטאדט. אויסער זיין אנגעזעהענער אמטליכער שטעלונג האט ד"ר שיצער ארויסגעוויזען א ווארימע יודישע בעציהונג און זיך שטארק פעראינטערעסירט מיט אלע איינצעלהייטען פון די געשעהענישען ער האט פערזיכערט, אז די מאכט האט אנגענומען אלע פארזיכט'ס-מיטלען, וואס געפונען זיך אין איהר רשות. ד"ר שיצער האט בערוהיגט דער דעלעגאציע און צוגעזאגט, אז ער וועט זיך בעמיהען אין די ראמען פון זיינע מעגליכקייטען, אז אין שטאדט זאל הערשען רוה און פריעדען. צווישען אנדערע פערהיטונגס-מיטלען איז אין אלע היגע מיטעלשולען צוגעשיקט א פעראָרדנונג אז די שילער מוזען 8 אָוועגד שוין זיין אין שטוב און נישט שפאצירען אין גאס. און 9 אָוועגד זאלען די טויערען פון הייזער זיין געשלאסען.

פאר רעוומאטיקער און נערווען-ליידענדע!

יעדער וואס ליידעט אויף רעוומאטיזם, גיכט און נערווען דארף נישט צווייפלען אז ער קען געהיילט ווערען, ווייל טויזענדער ליידענדע האבען דורך טאגאל זייער געזונדהייט צוריקגעוואונען. פון זיינע ערפאהרונגען מיט טאגאל איז אונז מודיע, ה, י. שערר לבוב, לינדעגא 2 צ. א. זייט א סך יארען האב איך אויף רעוומאטיזם און א שטארק רייסען אין רעכטען פוס געליטען. דורך די גאנצע צייט האב איך בענוצט אונצעהליגע היילמיטלען און אויך 2 מאהל בין איך אין בעדער אין אויסלאנד געווען. דער ערפאלג איז אבער דאך געוועזען פאראיבערגעהענד, שפעטער האב איך ווייטער געהאט און האב קיין בעסערונג נעפיהלט. פאר א ערך 3 חדשים האט מיך א בעקאנטער אויף טאגאל אויפמערקזאם געמאכט. איך האב מיר תיכף די טאבלעטען אין אפטייק געקויפט. טאגאל האב איך באנוצט יעדען טאג 3 מאל צו 2 טאבלעטען. שוין אין דער ערשטער וואך האב איך א גרויסע ערלייכטערונג געפיהלט און די דריטע וואך בין איך פון דעם אונערטרעגליכער קוועל פטור געווארען און איך פיהל מיך ווי נייגעבוירען. טאגאל וועל איך יעדען ליידענדען עמפפעהלען. עהנליך ווי ה' ש. זענען מודיע א סך מענשען וועלכע האבען באנוצט טאגאל ביי רעוומאטיזם, גיכט, רייסען אין די געלענקען קאפ- און נערווען-שמערצען, ערקעלטונגען און עהנליכע קראנקהייטען. טאגאל איז אונשעדליך פאר'ן מאגען, הארץ און אנדערע ארגאנען. טאגאל לינדערט נישט נור תיכף די שמערצען, איז אויך אויף א נאטירליכען אופן עוקר מן השורש די דאזיגע ליידען. דערפאר האט מען אפילו אין פערעלטערטע פאלען מיט טאגאל ערציעלט די בעסטע רעזולטאטען אויב א סך טויזענדער דאקטוירים פערשרייבען דאס מיטעל, דאן קען יעדער מיט פול פערטרויען טאגאל קויפען פרוווט טאקע היינט נאך אליין אויס פערלאנגט אבער נור טאגאל. ס'איז נישטא קיין בעסער מיטעל. צו בעקומען אין אלע אפטייקען, שוין פון — 2 זל

באהן - אויטאבוסען פון ראדאם קיין ווארשא.

די אויטאבוסן-קאמוניקאציע ענטוויקעלט זיך וואס מעהר און צוואקסט זיך אין א שנעלען טעמפא. מ'קלערט כסדר איין וואס מעהר מהדש צו זיין און מען בעמיהט זיך צו שאפען עפעס אריגינעלעס אויפ'ן געביעט פון טעכנישער קאמוניקאציע-פערקעהר.

אין דער קאמוניקאציע-בעוועגונג פון ראדאם קיין ווארשא און צוריק איז לעצטענס אויפגעטוהן געווארען א נייע זאך. ס'איז אויסגעבויט געווארען א באהן ליניע פון ווארשא קיין גריצע און פון גריצע קיין ראדאם קורסירען שנעל לויפענדיגע אויטאבוסען, וואס פיהרען איבער די פאסאזשירען צו דער קאלייקע און צוריק. די אויטאבוסען האבען אלזא דעם צוועק צו פערבינדן זיך מיט דער גריצער קאלייקע און ביידע צוזאמען שאפען א גאנצע און שנעלע קאמוניקאציע אויף דער ליניע ראדאם — ווארשא און ווארשא — ראדאם.

די אינטערנעמונג פון דער קאלייקע מיט די צופיהר-אויטאבוסן שטאמט פון איין איניציאטיוו, וואס שטעהט איין אין פלינקע, ערפינדערישע הענד, וואס ווילען געבען די פאסאזשירען א שנעלע, פונקטליכע און בעקוועמע קאמוניקאציע.

די ערעפנונג פון דעם נייעם באהן-אויטאבוסען-פערקעהר איז פארגעקומען פערגאנגענעם זונטאג. אויף דער שטאדטישער אויטא-סטאציע זענען זונטאג אויגנ'ר איינס בייטאג אנגעקומען דריי פרעכטיגע גרויסע אויטאבוסען און זייער ערשיינען האט געמאכט א סענסאציע. און צוגעצויגען די אויפמערקזאמקייט פון הונדערטער מענשען. מיט די נייע קאמפארט-איינגעארדענטע אויטאבוסען זענען אנגעקומען געסט און פארשטעהער פון רעגירונג'ס און קאמונעלע אינסטיטוציעס אין גריצע און ווארשא.

א זייגער צוויי איז אויף דער אויטא-סטאציע פארגעקומען דער פייערליכער אקט פון איבערשניידען די באנד אלס צייכען, אז די נייע קאמוניקאציע טרעט אריין אין דער פאזע פון בעוועגונג. ס'זענען אויך געמאכט געווארען עטליכע אויפנאהמען פון די נייע אויטאבוסען מיט די איינגעלאדענע געסט. פון דער סטאציע זענען די אויטאבוסען צוזאמען מיט די געסט אפגעפאהרען אין פשיביטעניעווסקי'ס צוקערניע, וואו די דירעקציע האט געשטעלט פאר די געסט א גרויסארטיג מיטאג לכבוד דעם בעניי'ען די נייע ליניע פון די באהן-אויטאבוסען.

א גאנצען זונטאגדיגען טאג האבען די אויטאבוסען קורסירט איבער א סך גאסען פון שטאדט כדי צודעמאנסטרירען פאר דער בעפעלקערונג דעם אריגינעלען חידוש,

די דעכער פון די אייטאבוסען איז נישט איינגעארדענט, אויף ארויפצולעגען קיין שום באגאזש. נאר צו דעם צוועק האט די דירעקציע איינגעפיהרט אז ס'פאהרט מיט מיט יעדען אויטאבוס וואס געהט פון ראדאם און צוריק — א ספעציעלער באגאזש-אויטא, וואס נעמט מיט אלע געפעק-זאכען און משאות. צוליב דעם דאזיגען רעפארם זענען די פאסאזשירען · אויטאבוסען העכער ווי אנדערע און די רייזענדער קאנען זיך דערום פרייער בעוועגען אינווענינג.

איז שטאָדט ווערט פֿולשטענדיג רוהיג.

דער דינסטאג׳דיגער טאָג איז אריבער רוהיג, פּאָליציי האָט פֿולשטענדיג בעהערשט די לאַגע. ניין אין אָוועַנד האָט מען געזעהן ווייניג מענשען אין גאַס. אויך די טויערען זענען אין דער צייט געוואָרען געשלאָסען און די הויז-וועכטער זענען געשטאַנען אין דרויסען ביז 11.

איבער׳ן שטאָדט זענען א גאנצע נאכט פֿון דינסטאג אויף מיטוואָך ארומגעפֿאָהרען פּאָליציאַנטען אויף מאָטאָציקלען און אויטאָס. לויט דעם פּלאַן פֿון ה׳ סטאַראָסטא איז די שטאָדט געוואָרען פֿערטיילט אין 8 ראַיאָנען און יעדער ראַיאָן איז אָבסערווירט און געהיטען געוואָרען פֿון א גענוגענדע צאָהל פּאָליציי. די נאכט איז אריבער רוהיג און קיין שום פֿאַל, אפֿילו דער קלענסטער, איז נישט געווען צו פֿערנאָטירען.

די פּאָליציי האָט דעם גאַנצען מעַת לעַת איהר פֿערהיטונג׳ס = אויפֿגאַבע אויסגעפֿיהרט גלענצענד און די פּלאַנמעסיגע און ענערגישע אָנווייזונגען פֿון ה׳ וו. סטאַראָסטא ד״ר שיצער זענען געווען מוסטערהאַפֿט.

די פֿעראָרדנונג צו שליסען די טויערען 9 אזייגער אָוועַנד זאָל חל זיין ביז איבער שבת.

די פֿינסטערע עלעמענטען האָבען געזויגען פֿון די פֿינגער בלבולים.

די געשעהענישען האָבען געגעבען די פֿינסטערע און העצערישע עלעמענטען שטאָף אויף אויסצוטראַכטען אויף יודען נישט געשטויגענע און נישט געפֿלויגענע זאַכען.

אויף דער קאָזשעניצער גאַס נומ. 29 איז זונטאג ביי דער קריסטליכער פֿאַמיליע ווידרא פֿערלוירען געוואָרען זייער 5-יעהריג יונגעלע. יענעם טאָג איז אין יענער געגענד הינטער ראַדאָם אויסגעבראָכען א שריפֿה און דאָס קינד צוזאַמען מיט נאָך קינדער האָבען זיך אַוועקגעלאָזט לויפֿען צום אָרט פֿון דער שריפֿה. דאָס קינד איז אויפ׳ן וועג פֿערבלאָנדזשעט געוואָרען און זיך נישט אומגעקעהרט א היים א גאַנצע נאַכט. ס׳האָבען זיך באַלד געפֿינען גוטע „מליצים", וואָס האָבען אויסגעטראַכט א בלבול, אז נישט אַנדערש, נאָר אויס נקמה פֿאַר די אָנפֿאַלען האָבען יודען דאָס קינד דערהרגעט. די עלטערען פֿונ׳ם פֿערלוירענעם קינד, פֿערשטענדליכע און רוהיגע מענשען, האָבען זיך נישט געלאָזט בעאיינפֿלוסען פֿון די אונטערהעצער און געגלויבט, אז זייער קינד וועט זיך אָפּזוכען. אין ווירקליך איז טאַקע אזוי געווען. צומאָרגענס מאָנטאג, האָט די פּאָליציי געבראַכט די עלטערען דאָס קינד. ס׳האָט זיך נעמליך ארויסגעוויזען, אז דאָס קינד איז פֿערקראָכען 5 קילאָמעטער הינטער דער שטאָדט און אויפ׳ן וועג האָט עס א פּויער אויפֿגענומען אויף זיין פֿיהרעל און עס מיט גענומען מיט זיך אין דאָרף אריין, וואו עס האָט דאָרט גענעכטיגט. דער זעלבער פּויער האָט דאָס פֿערבלאָנדזשעטע קינד מאָנטאג געבראַכט צופֿיהרען אין פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט.

אויף דער זעלבער גאַס האָט מען נאָך זונטאג ביינאַכט אויסגעהאַקט שויבען אין יודישע וואָהנונגען. די יודישע איינוואָהנער אויף יענער גאַס, ווען זיי האָבען בעמערקט ווי די כוליגאַנעס האָגלען מיט שטיינער, האָבען באַלד פֿערמאַכט די באַלקאָנען. ס׳האָט זיך פֿונדעסטוועגען געפֿינען איינע א שכנה פֿון הויז 29 אויף יענער גאַס, א געוויסע פּיאָדראָווא, א קריסטין, וואָס האָט געזאָגט, אז פֿון איינעם פֿון די יודישע באַלקאָנען האָט מען אויף איהר אַראָבגעוואָרפֿען א שטיין. צומאָרגענס האָבען זיך זאָגאַר אויסגעזוכט „עדי-ראיה", וואָס האָבען מכלומר׳שט אליין געזעהן מיט אייגענע אויגען, ווי גרויס ס׳איז געווען דער שטיין, וואָס מ׳האָט געוואָרפֿען פֿון יודישען באַלקאָן.

א עהנליכע געשיכטע מיט א שטיין האָט פּאַסירט אויף לובלינער 29. דאָרט וואָהנט א יודישער פֿריזירער, א געוויסער פֿוקס, וועמען מ׳האָט בעשולדיגט, אז זונטאָג אָוועַנד האָט מען פֿון זיין פֿענסטער אַראָבגעוואָרפֿען א שטיין. וועלכער האָט געטראָפֿען א קריסטליכע פֿרוי. מיט איין וואָרט. פּראָוואָקאַציעס, בלבול׳ים און בייזע אינטריגעס זענען דעמאָלס געגאַנגען אין קורס. א דאַנק אָבער דער מאכט, וואָס האָט זיך גענוי אָריענטירט אין דער געשאַפֿענע לאַגע האָבען די אלע „פֿליאַטקעס" נישט געגעבען קיין קאָנסעקווענצען און די בייזע צינגער האָבען געבעך נישט אָבגעלעגט זייער ארבייט.

פֿון דער אייזען-פֿאַבריק דיאַמענט-ראָזענבערג איז מען אונז מודיע, אז דאָרט זענען ענטזאָגט געוואָרען פֿיער ארבייטער דערפֿאַר וואָס האָבען אין די שבת׳דיגע געשעהענישען גענומען אַנ׳אַקטיווען אַנטייל.

ווי מיר דערוויסען זיך בעת מיר שרייבען די דאָזיגע שורות, איז אין דער פּאָליציי פֿערנאָטירט געוואָרען בערך 10 פֿאַלען מיט יודישע פֿערוואונדעטע. אזוי פֿיעל האָבען זיך געמאָלדען.

פֿון דער קאָאָפּעראַטיווע האַנדווערקער = באַנק אין ראַדאָם.

דער ניי-געוועהלטער ראַט און פֿערוואַלטונג פֿון דער באַנק האָט זיך קאָנסטיטואירט אויף פֿאָלגענדען אופֿן: פּרעזעס פֿון ראַט איז געוועהלט געוואָרען פּרע. מ. רובינשטיין, אַלס וויצע-פּרעזעס פּר. מ. פֿישמאַן.

אַלס פּרעזעס פֿון דער פֿערוואַלטונג איז געוועהלט געוואָרען ה. קאַרמאַן. אַלס וויצע-פּרעזעס ש. פֿישמאַן.

אויף דער געמיינזאַמער זיצונג פֿון ראַט און פֿערוואַלטונג איז בעשלאָסען געוואָרען איינשטימיג צו שאַפֿען א הלוואה דורך די ראַט און פֿערוו.-מיטגלידער אויף דער סומע פֿון 20.000 זל. עס איז אויך בעשלאָסען געוואָרען אריינצוטראָגען ווקלאַדען אויף א גרעסערע סומע אום צו קאָנען ביים היינטיגען שווערען קריזיס אויסצוצאָהלען הלוואות און דיסקאָנטאָ אין ערטיילען אוואַנסען.

די אַנוועזענדע שטעלען מיט צופֿרידענהייט פֿעסט דאָס די אָפּעראַציעס אין די באַנק האָט זיך בעדייטענד פֿערגרעסערט.

עס איז אויך גענומען געוואָרען אין אַכט דעם גרויסען געלד-מאַנגעל ביי די מיטגלידער אין די היינטיגע צייט ספּעציעל פֿאַר די מיטגלידער וועלכע קאָנען נישט וואַרטען אויף קיין זיצונג פֿון דער קאָמיסיע און עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו בעפֿולמעכטיגען די ביורא צו געבען 25 פּראָצ. אוואַנסען אויף די פֿאַרטפֿעלען ביז דער זיצונג פֿון דער דיסקאָנטאָ-קאָמיסיע, כדי אַזוי-ארום בייהילפֿיג זיין דעם מיטגליד אין א נויט-פֿאַל.

א שפּאָרזאַמע ווירטין

אזוי ווי ברענען שעה׳ען ליכט בכדי איינצוברענגען ואפּאלקעס איז א אומזין, אזוי אויך נוצען פּיליגען זייף צו וואַשען וועש איז א אונפּראָדוקטיווע איינשפּאָרינגס-מיטעל, ווייל א געמיינער סאָרט זייף קאָן לייכט פֿערניכטען די וועש און ס׳פֿערורזאַכט די ווירטען גרויסע שאָדענס. א פּראַקטישע און א שפּאָרזאַמע ווירטען בענוצט צו וואַשען אויסשליסליך גוטען און ריינעם זייף „יעלען-שיכט" וואָס איז ביליג דורך זיין גוטען קוואַליטעט.

Biuro Prośb i Podań

p. f. „PROLITEX"

RADOM, WAŁOWA 5, oficyna 1-sze piętro.

ZAŁATWIA: Sprawy paszportowe, Mieszkaniowe, Wszelkie Tłomaczenie i inne.

Redaguje Podania: Do Władz Sądowych, Skarbowych, Administracyjnych i Wojskowych.

Windykacje należności w całej Polsce.

Informacje o zdolności kredytowej

Przepisywanie na maszynach.

Biuro czynne: od godz. 9-ej rano do 7-ej wieczór.

אויסבעסערונג

ווי מען טיילט אונז מיט, איז די זיצונג, וואס איז פארגעקומען אין גמינע אין צוזאמענהאנג מיט די געשעהענישען—נישט געווען אפיציעל. פריזעס מאגיל אייזמאן האט ביים עפנען די זיצונג ערקלערט, אז צוליב דעם, וואס דער ראט איז נאך נישט באשטעטיגט און נאך נישט אריין אין זיין רעכטליכער פאזע טראגט די זיצונג דעם כאראקטער פון א פערזאמלונג פון די יודישע בירגער אין ראדאם. צוזאמען מיט די פרנסים, וועלכע זענען געקומען זיך בעראטען וועגען א זעהר ערנסטען און וויכטיגען ענין.

לויט די געגעבענע אויפקלערונגען אין די אנגענומענע רעזאלוציע, וועגען וועלכע מיר שרייבען אויפ'ן פריהערדיגען עמוד, איז נישט געווען קיין אפיציעלע, וואס אנדערע רעזאלוציעס, וואס די גמינע נעמט אן בעת איהר רעכטליכער און אפיציעלער אמטירונג.

קעלצער אבטיילונג.

צי וועט קעלץ גלייכגילטיג דערלאזען צו דער ליקווידירונג פון דער וואיעוואדזטווע?

די אינאויפהערליכע, זייט א יאהר קירסירענדע, קלאנגען, אז די קעלצער וואיעוואדזטווע וועט ליקווידירט ווערען, האבען זיך, ליידער, היינטיגע וואך בעשטעטיגט. די גאנצע ווארשאווער פוילישע און יודישע פרעסע האט מיטוואך געדרוקט אפיציעלע קאמוניקאטען, אז עס איז שוין ענדגילטיג בעשלאסען געווארען דורך דער רעגירונג צו ליקווידירען 5 וואיעוואדזשאפטען צווישען וועלכע עס געפינט זיך אויך די קעלצער. אמת, דער ראזיגער בעשלוס ברויך האבען די הסכמה פון סיים, אבער עס איז שווער צו גלויבען, אז עס קאן נאך קומען עפיס א ענדערונג אין דער זאך.

כל זמן אבער עס איז נאך צייט טארען מיר נישט שווייגען. עס דראהט א ווירטשאפטליכע קאטאסטראפע דעם גאנצען קעלצער סוחר'טום און האנדווערקערטום. מען מוז אנהויבען א ברייטע אקציע און אנווענדען אלע מעגליכקייטען, אז די שטאדט זאל נישט דערפון ליידען.

די רעגירונג ברויך געדענקען, אז אמת טאקי דורך דער ליקווידירונג פון דער וואיעוואדזטווע וועלען רעדוצירט ווערען די אלגעמיינע הכנסות מיט א גרויסע סומע אבער דורך דעם וועט דאך די שטאדט פעראָרימט ווערען פיעלפאך מעהר און עס וועט ברענגען צו א רואין פון האנדעל און האנדווערקעריי, וואס זענען די איינציגע פרנסה-צווייגען פאר קעלץ.

שטאדטישע אויטאבוסען אין קעלץ

צוליב'ן מאנגעל פון שטאדטישע קאמוניקאציע מיטלען האט דער קעלצער מאגיסטראט לעצטענס בעשלאסען איינצופיהרען א נעץ פון אויטאבוסען וואס זאלען קורסירען אין אלע גאסען און גרעניצען פון דער שטאדט.

דער מאגיסטראט האט געפרובט אויפצובויען א טראמוויי-ליניע, אבער צוליב די ענגע גאסען, וואס זענען אין קעלץ איז דאס געווען אונמעגליך.

די אויטאבוסען ליניע ווערט איבערגעגעבען אין ארענדע.

די קרן-היסוד אקציע
אין קעלץ.

די היי-יעהריגע קרן-היסוד אקציע, וואס איז אנגעפיהרט געווארען דורך רעד. נ. גערבאווסקי פון ווילנא און ש. זשוכאוויצקי האט געהאט גרויס ערפאלג. טראץ דעם שווערען עקאנאמישען קריזיס, איז דאס נאציאנאלע יודישע קיעלץ געבליבען טריי איהר טראדיציע און געשיצט, דעם איינציגען פאנד פאר'ן אויפבוי פון אונזער לאנד.

די צאהל דעקלעראציעס איז איבערגעשטיגען די פאריאהריגע, אויך די אלגעמיינע זאמלונג'ס-סומע האט זיך בעדייטענד געהעכערט. דעם דאנקען עפילאג איז צו פערדאנקען די דערמאנטע השוב'ע געסט, בעזונדערס ה' גערבאווסקי, וועלכער האט זיך אויסגעצייכענט מיט זיינע הארציגע רעדעס און ענערגישע טעטיגקייט.

די גרעסטע צאהל דעקלאראציעס האבען געזאמעלט די ה"ה מ. ראטענבערג און י. אלטער.

דער בעזוך פון אלעקסאנדערער רבי'ן.

דורך דער צייט פון אלעקסאנדערער רבי'נס ווייל'ען אין קעלץ, איז די שטאדט פערוואנדעלט געווארען אין א פראחיזארישע גרויסע חסידישע רעזידענץ. פון דער גאנצער וואיעוואדזטווע זענען אנגעקומען טויזענטער חסידים און רבנים.

צוזאמען מיט'ן רבי'ן האבען אויך דא געוויילט זיינע ברודער און נאהענטסטע מקורבים.

די פייערליכקייטען זענען אויסגעפאלען זעהר אימפאזאנט. שבת האט דער רבי געדאווענט אין דער שטאדטישער שוהל, ביים צוריקגעהן פון דער שוהל. האט איהם בעגלייט א עולם פון א פאר טויזענט מענשען וואס האבען איבערפולט די ניי-ווארשאוער גאס און דעם מארק,

בעת'ן ווייל'ען אין קיעלץ האט דער אלעקסאנדערער רבי בעזוכט דעם קעלצער רב און דעם פילצער רב, וועלכער איז איינגעשטאנען ביי ה' מיכל הארבערג.

די דערמאנטע רבנים האבען פריהער געמאכט א וויזיט ביים רבי'ן און דער רבי האט זיי רעוויזיטירט.

מאנטאג 10 א זייגער איז דער רבי אבגעפאהרען פון קיעלץ. ביים צוג האט זיך פערזאמעלט א גרויסער עולם, וואס איז געקומען זיך געזעגנען. פאר'ן אבגעהן פון צוג האט דער עולם געמאכט א טאנץ און געזונגען פערשידענע חסידישע ליעדער.

פון די יודישע גימנאזיע.

א דאנק די הארמאנישע צוזאמענארבייט פון די פערוואלטונג פון איין זייט וועלכט ארבייט אונערמידליך אין די היינטיגע שווערע צייטען אויסצוהאלטען די גימנאזיע פינאנסיעל און נישט צו צולאזען צו קיין וואקלעגישען. און פון די דירעקציע פון די גימנאזיע און די פראפעסארען פון דער צווייטער זייט וועלכע טוהן אלעס, דאס די גימנאזיע זאל שטעהן אויף דער געהעריגע הויך פעדאגאגיש — זענען די היי-יעהריגע מאטורעל-עקזאמענס הן פון די העברעאישע לימודים (אונטער'ן פארזיץ פון ה' ד"ר ווייס) הן פון די אלגעמיינע לימודים (אונטער'ן פארזיץ פון וויזיטאטאר פון קראקאווער קוראטאריום ה' בזאזאווסקי) אויסגעפאלען גלענצענד.

דער רעזולטאט פון די עקזאמענס האט ארויסגערופען אין שטאדט גרויס צופרידענהייט ביי אלע שיכטען פון די יודישע בעפעלקערונג.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער פרוי **ניחא ווערבער** מיט איהרע קינדער, ווי אויך דעם פאטער אונזער פריינד און מתפלל

יוסף מאיר ווערבער און שוועסטער און ברידער

צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון זייער יונג-פערשטארבענעם

זוהן, מאן און ברודער **דניאל נ. ע.**

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

חברה „חיי-אדם" אין ראדאם

און די מיטגלידער פון דער פערוואלטונג:

מאטעל אפאטאווסקי, יוסף שווארצבערג, יחיאל גאלדבערג, ישראל קלינגער, בעריל בירענבוים.

אײדער הויבּסט אן צו בויען

אָדער דורכפיהרען א רעמאָנט אין דיין הויז, מאַך א בעזוך אין אונזער טאַרטאַק, וואו דו וועסט זיך איבערצייגען וועגען דער בּיליגקייט פון אונזערע האָלץ - מאַטעריאַלען און דו וועסט בּלייבּען אונזער קליענט

מיר ערפילן קרעדיט

RADOMSKI TARTAK

sp. z ogr. odp.

RADOM, ul. Młodzianowska, tel. 454

נעבּען דער רעגירונג'ס-פאַבּריק פון געוועהר.

די בּיליגסטע האלץ-מאטעריאלען

אויף קרעדיט-בּעדינגונגען.

[illegible]

מיר שטעלען צו און פערקויפען אויף אנגרא (איינצעל) אויף די צוגענגליכסטע פרייזען אלע האָלץ-מאַטעריאַלען, וואָס ווערען בּענוצט צו בּוי-צוועקען, ווי סטאָליארסקע מאַטעריאַל, שטאַכעטען, זייטען-בּרעטער צו פאַרקאַנעס און אָבּפאַל פון צעשניטענעם האָלץ.

מיר נעמען אָן קלאָטץ-האָלץ אויף איבּערצוזעגען.

אָפּערטען שיקען מיר ארויס אויף יעדער פאָדערונג.

קיין אייגענע סקלאַדעס אין שטאָדט בּעזיצען מיר נישט.

מיט בּעשטעלונגען בּעט מען זיך צו ווענדען דירעקט אין טאַרטאַק.

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
אונזער שוועגערין און שוועסטער
צאָטעל און קינדער
צוליבּ'ן טוידט פון זייער פריהצייטיג-פערשטאָרבּענעם
מאַן און פאָטער
יהושע בּורשטיין נ. ע. (מאָנטרעאל)
זאָלען זיי זיין געטרייסט און נישט וויסען מעהר פון קיין צער
הערשיל קאפּלאן עט **פּרוי** און קינדער.

GARBATKA PENSJONAT L. Rozenbergowej

DLA DZIECI i MŁODZIEŻY.

Pięknie i w centrum położona willa, światło elektryczne. Słoneczne i śliczne pokoje z całodziennem utrzymaniem. Smaczna wykwintna kuchnia rytualna, na żądanie jarska. — Troskliwa opieka pod kierunkiem wykwalifikowanej wychowawczyni.

Otwarcie pensjonatu dnia 1-go Maja 1931 r.

Przez miesiące MJ, CZERWIEC pokoje dla dorosłych.

Ceny przystępne.

בּעקאַנטמאַכונג.

זונטאָג דעם 21-טען ה. ח. קומט פאָר אין דעם **חבֿרה-קדישא**

א אַלגעמיינע פערזאַמלונג

דער ערשטער טערמין איז 5 נ. מ. דער צווייטער טערמין איז 9 אין זעלבּען טאָג בּיי יעדער צאָהל מיטגלידער.

די פערוואַלטונג.

מיר לעבּען איבּער דעם גרויסען צער, וואָס האָט געטראָפען
אונזער שכנ'טע **ניחא** צום טוידט פון איהר יונג-פערשטאָרבּענעם מאַן

דניאל ווערבּער נ. ע.

זאָל איהר טרייסט זיין די איבּערגעבּליבּענע געליבּטע קינדערלעך.

שכנים **ראַבּינאָוויטש, בּלייוואָס.**

Poważna Fabryka manufaktury bawełnianej

זוכט א פאָרשטעהער

אויף קעלץ און אומגעגענד. ס'איז נויטיג ער זאָל זיין גוט בּעקאַנט אין דער בּראַנזשע און אויף די מערק ווי אויך פערזיכערונג.

Oferty sub. „ABC" do Tow. Rek. Miedz. J. r. Rudolf Mosse,

Warszawa, Marszałkowska 124.

יודען! דאַרפט מען נאָר פאַר קונים.

שבּת דעם 13-טען ה. ח. אוועקנד בּעת דער מהומה אויף דער לובּלינער גאַס בּין איך מיט מיין חבר יעקב שטערן בּעפאַלען געוואָרען דורך א גרופּע כוליגאַנעס וועלכע האָבּען אונז שטאַרק צושלאָגען. מורא האָבּענדיג פאַר ווייטערדיגע קלעפּ האָבּען מיר געוואָלט אריינלויפען אין דער דערנעבּעדיגער צוקערניע „אודז אלאָווע". דער אייגענטימער ה' גראָמסקי ווי אויך עטליכע קעלנער וועלכע זענען גראָד געשטאַנען אויף די טרעפּ בּייב איינגאַנג און געווען עדות פון די „בּעריהמטע" מעשים פון די „איידעלע העלדען" האָבּען געפּינען פאַר נויטיג אין דעם מאָמענט אונז דעם וועג צו פערשטעלען און נישט אריינלאָזען.

הירש קופּערוואַסער, יעקב שטערן.

— די — שענסטע

טאַפּעטען

צו זעהר בּיליגע פרייזען קען מען נור בּעקומען

אין דער לאַנג-יעהריגער פירמע

ש. שטיינמאַן

ראַדאָם, לובּלינער 21.

זאָל די עפענטליכקייט וויסען!

איך געפין פאַר נויטיג צו פערעפענטליכען פאָלגענדע מעשים וועלכע אילוסטרירען דעם מאָראַלישען ניוואָ פון דער היינטיגער שטודירענדע יודישע יוגענד; ווי בּעוואוסט פאָדערען נישט די יורי-סטודיעס קיין שטענדיגע אנוועזענהייט אויף דער אוניווערסיטעט, נאָר מען בּעגנוגענט זיך מיט צופאָהרען צו די וויכטיגסטע פאָרטראַגען און עקזאַמענס. אויך אין ראַדאָם געפונט זיך א גרופּע סטודענטען פון לעצטען יאָהר יורי, צו וועלכער איך האָבּ געהערט, וועלכע האָט זיך אויפען איבּערדערמאָנטען אופן פאָרבּערייטעט צום לעצטען דעצידירענדען עקזאַמען.

אין לויפענדען אקאַדעמישען יאָהר זענען פערהאַן א חוץ די לעהרבּיכער אויך צוגאָבּ-נאָטיצען פון די פאָרטראַגען פון אוניווערסיטעט'ס פּראָפעסאָרען. לערנענדיג זיך בּין איך געווען אין א שטענדיגען קאָנטאַקט מיט די חברים-סטודענטען: **לייבּ גורפינקעל** און **עזריאל אָפּאָטאָווסקי**. די אויבּערדערמאָנטע הערדען האָבּען בּעקומען פון אונזער א וואַרשאַווער חבר צוגאָבּ-נאָטיצען, וועגען וועלכע, זיי האָבּען בּיים געגענזייטיגען איבּערפרעגען זיך דעם דורכגעאַרבּייטען מאַטעריאַל — מיט קיין איין וואָרט נישט דערמאָנט. אריינקומענדיג איינמאָהל אין צימער פון ה' גורפינקעל האָבּ איך בּעמערקט, ווי דער, האָט שנעל בּעהאַלטען א פּאַק נאָטיצען אין בּעט אריין, און איך האָבּ נישט פאַרגעפיהלט וואָס קומט דאָ אזוינס פאָר. א פּאָר טעג פאַר מיין עגזאַמען זענען צו מיר געקומען די ה"ה: גורפינקעל און אָפּאָטאָווסקי, וועלכע האָבּען מיר אַלס „גוטע חברים" געראָטען נישט צו פאָהרען א פּאָר טעג פאַר'ן עקזאַמען קיין וואַרשא, כדי מיין געזונד זאָל נישט ליידען פון דער דענערווירונג פאַר דער פּראָפונג. איצט פערשטעה איך שוין אז די כוונה פון מיינע „גוטע פריינד" איז בּעשטאַנען אין דעם, אז איך זאָל מיך נישט קאָנען בּיי די חברים אין וואַרשא דערוויסען וועגען די צוגאָבּ-נאָטיצען, קומענדיג אין לעצטען טאָג קיין וואַרשא. בּעקומענדיג אייסשליסליך פראַגען פון די אויבּערדערמאָנטע נאָטיצען בּין איך בּיי דער פּראָפונג דורכגעפאַלען און דאָס האָט גורם געווען אז איך זאָל האָבּען א פערלוסט פון א יאָהר צייט.

איך שרייבּ די שורות, כדי די עפענטליכע מיינונג, זאָל זיך דערוויסען וועגען דער מאָראַלישער צעפוילטקייט און די נידערטרעכטיגע האַנדלונג פון די צוקונפטיגע „עליטע" פון דער געזעלשאַפט. דעם אויבּערדערמאָנטען סקאַנדאַליעזען ענין גיבּ איך איבּער אין חברים-געריכט בּיים אקאַדעמישען-קרייז אין ראַדאָם.

מיט אַכטונג

שמשון פריד

סטודענט יורי. — ראַדאָם.

16—75

א בּעקוועהם אָרט צו שלאָפען פאַר 2 פערזאָן

בּיי קרישטאַל

KIELCE, Nowowarszawska № 7

Felczer H. GRINSZTEJN Żeromskiego 30 Szczepienie ospy.

Redaktor Ch. M Herc

Drukarnia Wyd. Radomer-Kielcer Leben" Radom Szwarlikowska 20